

# Most akkor csütörtököt vallunk – vagy kudarcot mondunk? Szóláskeveredés, szótévesztés az előbeszédben és a médiában

SULYOK HEDVIG

*Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar,*

*Magyar és Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék*

[sulyok@jgytk.szte.hu](mailto:sulyok@jgytk.szte.hu)

## 1. Bevezetés, előzmények

Globalizálódó és felgyorsult világunkban nemcsak szókészletünk gyors és rugalmas változásának, növekedésének lehetünk tanúi, azt is érzékeljük, hogy frazémáink – köztük a szólások, szóláshasonlatok – is gyakran különös metamorfózison mennek keresztül. Szemünk-fülünk a tanú erre: papíralapú vagy internetes újság olvasása, illetve tévészés közben olykor még a kevésbé figyelmes sajtófogyasztó is azt veszi észre: a kifejezésben, szólásban, amit hall/olvas, van valami szokatlan..., de már jön is a következő információ, amely – esetleg – törli az egészet, s ha nem, töprengésre késztet. De mi is az a látott-hallott furcsaság, ami miatt a hírdömpingben egy pillanatra megálltunk: egy megbicsaklott kifejezés, szokatlan szófordulat, képes képtelenség, jól fejlett képzavar? Egy már ismert – de nem így ismert – szólás?

## 2. Szólások és szóláskeveredések<sup>11</sup>

A Magyar értelmező kéziszótár (ÉKsz. 2003: 1275) azt írja a szólásról: „Közkeletű, sajátos stílusértékű, állandósult szókapcsolat, *melynek jelentése alkotó szavainak külön-külön vett jelentéseiből már nem érthető...*” (kiemelés: S. H.). A Magyar néprajzi lexikon (Ortutay 1981) szócikkét olvasva pedig megtudjuk, hogy a szólás: „Egy nagyobb közösségben, szájhagyomány útján terjedő szókapcsolat vagy mondat: a közmondásnál kevésbé tisztán tanító műfajú, közvetlenebbül magában foglalja a történetet, amelyet egyúttal értelmez (pl. Se híre, se hamva). [...] Az írott szövegekben fokozatos leértékelődésen ment át. [...] Napjainkban nem művészi igényű sajtótermékekben a leggyakoribb: újságcikkekben, gyerekkönyvekben találkozhatunk vele, valamint nyelvkönyvekben, ahol a szólásokat az idiómák közé sorolják. *A szólás*

---

<sup>11</sup> Bár az alcím szóláskeveredést jelöl, a jelenség más állandósult szókapcsolatokra, közmondásokra is vonatkozhat.

*használata nyilvánvalóan a történeti változékonyság függvénye”* (kiemelés: S. H.).

A kiemelések két jellemző, egymástól elválaszthatatlan sajátosságra hívják fel a figyelmünket. Arra tudniillik, hogy – bár sok olyan szólás, közmondás van nyelvünkben, amelyek a mai nyelvhasználnak is érthetők, bővebb magyarázatot nem igényelnek –, számos szólásunkban már elhomályosult valamelyik alkotó tag jelentése, és így az összetevő elemek együttes jelentéstartalma nem mindig világos. A mai beszélő pedig – térben és időben egyaránt – távol van attól a történelmi és kulturális valóságtól, amelyben az adott frazeológiai egység gyökerezik. Így fordul elő, hogy két szólás, állandósult kifejezés elemei a hasonló jelentés vagy hasonló szerkezet miatt vegyülnek: képzavar, szóláskeveredés jön létre (pl. *lehúzza róla a keresztvizet* < *ráhúzza a vizeslepedőt* *x* *leszedi róla a keresztvizet*).

A jelenség nem új, a közelmúltban már több fórumon is esett szó róla; az Édes Anyanyelvünk hasábjain Grétsy László (2018: 11) egy bulvárhírlapi cikk apropóján jegyezte meg: „Immár évek óta tapasztalom, hogy ez a szólásforma (*vaj van a füle mögött*) nem okoz semmiféle zavart. A nyelvhasználók jelentős részének szinte természetes ez a forma.” Mint tudjuk, a (nem is annyira) „újszülött” alak két szólás keveredéséből származik: *vaj van a fején* *x* *valami van a füle mögött*. Zimányi (2006) nyelvhelyességgel foglalkozó jegyzetében több olyan – egyébként gyakori használatú – szóláspárt is említ, amelyekből egy-egy újabb forma jön létre, s közülük például *a gátat* vet *x* *határt szab* vegyüléséből keletkezett *gátat szab* alak használatára a Google már 149 ezer példát talál 0,33 másodperc alatt<sup>12</sup>. *Gátat szab a MNB az új devizahitelekben* – írta a közelmúltban egy internetes újság; ez a szóláskeveredés tehát mára nem szokatlan, terjed, és – úgy tűnik – polgárjogot nyert az előbeszédben, sajtónyelvben egyaránt.

A szólások a közmondásoknál kevésbé zárt formájúak, alkalmazkodnak a mondat környezetéhez, változhat benne a személy, esetleg ragot vagy jelet kapnak, de szabadon nem alakíthatók. Egyfunktionsak abból a szempontból, hogy egy egyszerű szónak, kifejezésnek a képi tartalommal bíró szinonimái, amelyek mondanivalónkat, közléseinket élénkítik (vö. *csehül áll, csehül van*). Ez a szólás – egy másikhoz hasonlóan – (kifelé áll a szekere rúdja *x* rosszul áll a szénája > *kifelé áll a szénája*) mára már *csehül áll a szénája* alakot is öltött, ennek létrejöttében a kvázi jelentésazonosság (‘gyengén áll’, ‘rossz helyzetben van’) is közrejátszott.

---

<sup>12</sup> 2020.V. 20-án.

Egy-egy szólás, szóláshasonlat (állandósult szókapcsolat) több változáson is keresztülmehet, pl. az eredetileg vadászberkekben honos kifejezést, az *ismeri a dürgést* (a fajdkakas *dürrög* a párzasi időszakban) a terminust értelmezni nem tudó többség nyelvén hamar dörgéssé vált, majd mostanában ezzel a kifejezéssel találkozhattunk a sajtóban: jól *ismeri a zörgést* (ti. az illető tájékozott bizonyos ügyekben). A *kivágja a 21-et x nem enged a 48-ból* keveredés szülte a *nem enged a 21-ből*, de ennek újabb, aktualizált variációja is ismert: *nem enged az 56-ból*, ami először politikai jelszóként született meg (Balázs 2020). Nem fogok rá *tücsköt-békát kiabálni* – hangzott el nemrég egy közéleti személyiség szájából egy tv-csatornán, ennek eredete: *tücsköt-bogarat összehord x kígyót-békát kiabál rá*. A szóláskeveredések élőbeszédben – mivel kevesebb a korrekciós lehetőség, gyorsabb a beszéd- és gondolkodási tempó – gyakoribbak (pl. *örül, mint hal a vízben* < él, mint hal a vízben *x* örül, mint majom a farkának; *olyan hírek keltek lábra* < lába kel valaminek *x* olyan hírek keltek szárnyra). Nemcsak a régebben létrejött formák között találkozunk ezzel a jelenséggel, érinti ez a szlengesebb réteghez tartozó példákat is (vö. *felhúzta a vizet* < felhúzta az orrát *x* felkapta a vizet; *ez már a kisujjamon jön ki* < a kisujjamban van *x* a könyökömön jön ki), és az írott sajtóban sem ritkák, ahogyan ezt az alábbi példák tanúsítják<sup>13</sup>.

*Óriási baklövést vétett a kormány; hatalmas baklövést vétettek a mentorok; .... Angliában is képesek szörnyű baklövést véteni olykor a csapatok...; balul sült el a kormány csodafegyvere (baklövést vét < bakot lö *x* hibát vét); Olaszországban most csend van, lesütött fejek... ( < lesütött szemek *x* lehajtott fejek); ha hülyeségeket beszélsz, mindig a szemedre fogom olvasni ( < szemére hány *x* fejére olvas).*

*Az egy cipőben evezünk, egy hullámhosszon pendülünk, a körbeborodozzák, mint a véres rongyot, illetve a nem szabad csőstül rohanni a házba, két malom közt vergődünk* stb. gyűjteményhez szinte naponta új makarónikumok járulnak (a terminusra vö. Penavin 1979: 158), például: *...immunrendszere, amikor pedig a járvány miatt szüksége lett volna rá, csődöt vallott; ...próbálkozásaim csődöt vallottak; a nemi sztereotípiákra nevelés teljes csődöt vallott ( < csődöt mond *x* kudarcot vall).* Az élőbeszédben talán ritkábban hallható *csütörtököt vallott*

<sup>13</sup> A bemutatott példaanyag pontos megjelenési helyének, idejének részletes dokumentálása indokolatlanul terhelne a szöveget, illetve olykor a forrás jó hírnévhez való jogának megsértésével járhatna.

szerkezetre írásban nemcsak régi<sup>14</sup>, hanem újabb példák is akadnak (...az amerikai titkosszolgálatok [...] az iraki tömegpusztító fegyverek meglétét illetően csütörtököt vallottak; a barátom áthívott „filmet nézni”, de aztán csütörtököt vallott – internetes blogbejegyzés).

„A sajtó nyelve a legváltozékonyabb stílusréteget képviseli. Naponta megújul, hiszen a figyelemfelkeltés, a jó és a rossz értelemben vett szenzáció tálalása újabbnál újabb nyelvi leleményt követel a tollfor-gatótól. Ugyanakkor éppen a napi kényszerből fakadóan is állandó a sajtó nyelvezete, s ezt elsősorban a nyelvi klisék, közhelyek, frázisok bizonyítják. (...) Alkalmazásuk során azonban „tipikus hibafajta a szólások hibás használata” – jegyzi meg Minya (2004: 20–22), és – egyebek mellett – két, újsághírből kiemelt szóláskeveredéssel is illusztrálja mondandóját: *Egy kalap alatt két diploma* (< egy füst alatt **x** egy kalap alá vesz); *...fittyet mutat a költségvetésnek...* (< fittyet hány **x** fityiszt mutat)<sup>15</sup>.

### 3. Ok és okozat

A szóláskeveredés – a szerkezetvegyítés egy speciális változata –, úgy tűnik, szóban és írásban egyre gyakoribbá válik. E kontamináció több forrásból is táplálkozhat: előfordulhat például téves szótalálás (hibás aktiválás a mentális lexikonból): *a talpára állt* (sarkára), másrészt generációs kérdés is. A közmondások, szólások aktív használói főként az idősebb nemzedék köréből kerülnek ki, a közép-nemzedék is ismeri, többé-kevésbé használja (vagy passzív befogadója), a fiatalabbak egy része pedig már csak felszínesen ismeri. Ha az idióma jelentése vagy a szerkezete – akár csak részben is – azonos, könnyen vegyíti, s ezért az sem (mindig) zavarja (talán észre sem veszi), ha mások is az „öszvér” szólásokat használják. A személyes beszélgetések a valós térből a kiber-térbe mozdulnak, tűnőben van az a háttér, amely ezeknek a szólásoknak az éltető forrását adta, emellett az olvasási szokások változása<sup>16</sup> is

---

<sup>14</sup> „...így keletkeztek a miniszteri rendeletek és az ellenzék igyekvése *csütörtököt vallott*,...” (Magyar Ujság, 1898. március); „...mesterkedése *csütörtököt vallott*, győzött az igazság és a tisztesség” (Magyar Vasutas, 1905. IV/21.); „S minden ily irányban való újságbeli propaganda (...) *csütörtököt vallott*” (Esztergom és Vidéke, 1919.V.18. Kiemelés: S.H.)

<sup>15</sup> Egy képzavaroktól, hibás megfogalmazásoktól hemzsegő bulvárcikk elolvasása után így reflektált egy jó humorú olvasó: „... hogy stílszerű legyek, nekem ökölbe szorult a bicska a zsebemben...”

<sup>16</sup> Másként olvasunk képernyőről: a gyors információszerzésre való törekvés több „ugrásra” sarkall, az olvasás is gyorsabb, felületesebb, előtérbe kerülnek az ábrák, képek, nő a vizualitás szerepe. Ugyanakkor gyakori, hogy az újságíró – az idővel való

hozzájárul jelentésük halványulásához, s ily módon keveredésükhöz is. A nyelv viszont élő, kreatív organizmus: ötletes, képszerű új szólások, szóláshasonlatok születnek, ezek részben „átköltései” a régieknek, részben szállóige-ferdítések, illetve ún. bemondások, amelyek stílusukban igazodnak a mai generációk nyelvhasználathoz (pl. *Hiányzott, mint mókusnak az erdőtűz / ...lufiárusnak a nyílzápor; Nehogy már a nyúl vigye a puskát; A szomszéd gépe mindig gyorsabb* stb.), de tűnékenyek, változékonyak is, mint a körülmények, amelyek között létrejöttek.

#### 4. Szó- és jelentéstévesztés

Amikor a hasonló hangzású szavak ugyanarra a töre mennek vissza (*gondtalan – gondatlan*), azt a szakirodalom szűkebb értelemben vett paronímiának nevezi, amikor viszont nincs köztük etimológiai rokonság, azaz különböző töből erednek, akkor azt a jelenséget paronomáziának hívjuk, pl. *ökonómikus – ökumenikus* (Forgács 2007: 46). A szélesebb értelemben vett paronímiához azonban azok a szavak is odatartoznak, amelyek hasonlítanak egymáshoz hangzásukban, függetlenül attól, hogy van-e köztük etimológiai összefüggés vagy nincs. Szótévesztésről beszélünk, ha ezeket az egymáshoz írásban és ejtésben is közel álló szavakat (paronimákat) felcseréljük, egymás helyett használjuk. Ennek lehet lélektani magyarázata is (a beszélő tudatában véletlenül keverednek össze a szavak), ám lehet, hogy helytelenül rögzült a szópárok jelentése. Ilyen típusú szótévesztéssel egyaránt találkozhatunk magyar és idegen eredetű lexémák esetében is (Zimányi 2006, Sulyok 2016).

Immár klasszikus példa a téves szóhasználatra, illetve a jelentésváltozásra az *idejekorán*, amelynek jelentése ’a kellő időben, nem késve, jókor’; azonban az ÉKsz. is rögzíti (és pongyola stílusúnak minősíti) azt a jelentését, amely egyre gyakoribb: ’idő előtt, korán’ (2003: 553)<sup>17</sup>. Harangláb, a fondor lelkületű (valódi) egyházfi, ma csodálkozhatna, mikor a sajtóban sorozatosan egyházfinak titulálnak magas egyházi méltóságot viselő személyeket: „... *egy kanizsai egyházfinak köszönhető...*” (itt a néhai Kanizsai Pálfi János protestáns püspökről volt szó); a közelmúltban pedig „*a kormánypártokhoz ezer szállal kötődő egyházfi...*”-ről cikkezett egy országos napilap. A példa nem egyedi, a

---

versenyfutás során – kevésbé kritikusan viszonyul saját szövegéhez: nem ellenőrzi, amit leír, így lehet pl. *felülszárnyalni a mostani növekedési adatokat* (< felülmúlni x túlszárnyalni) és *abbafejezni a siránkozást* (< abbahegy x befejez) stb.

<sup>17</sup> A határozószó ez újabb jelentésére lásd: *idejekorán meghalt* a Google 43.400 (0,21 sec), a választékosabb *idejekorán elhunyt* használatára 33.500 találatot jelzett (0,24 sec) 2020. IV. 20-án.

sor pedig folytatható: mára a *bombasztikus* ('dagályos, fellengzős, üres' [stílus] ÉKsz. 2003: 142) melléknév egyre gyakrabban lép a *bomba* (fokozó értelemmel bíró, melléknévként is funkcionáló) 'pompás, remek' jelentésű szó helyébe. A *bomba jó(l)*, *bombagól*, *bomba nő*, *bomba formában van*, *bombaerős* stb. típusú kifejezések mellett – és főleg helyett! – a médiában tömegével hallhatjuk-olvashatjuk: *bombasztikus teste van*, *bombasztikus rajtot vett*, *bombasztikus családi programok*, *bombasztikus csatársor*, *bombasztikus mellek* stb.<sup>18</sup> Grétsy (2008: 16) a témát illetően e vélekedésének ad hangot: „... a 90-es évektől kezdve a bombasztikus – részben talán a fantasztikus szó alapján is – egyre inkább a... bomba főnév hatása alá került...és (...) mindinkább áradozó, elismerő csettintést kiváltó jelentésben bukkan fel, sőt dúskál.”

A háttérben itt az alaki hasonlóság mellett még a jelentés tisztázatlansága is állhat, s úgy tűnik, a szó fokozatos jelentésváltozáson és -bővülésen megy keresztül, olyannyira, hogy A magyar nyelv nagyszótárának 4. kötetében már ezt a jelentését is feltüntetik: 'átütő erejű, nagy hatást kiváltó' – (sajtó) stílusminősítéssel (vö. Kemény 2014). A *bomba x fantasztikus* > *bombasztikus* jelentésének formálódásában pedig az is fontos tényező lehet, hogy a mentális lexikonunkban létezik egy fonetikai hasonlóságon alapuló elrendezés, és ez könnyebben hozzáférhető, előhívható, mint a szemantikai alapú (Gósy 2002).

*Elmaradt a migráns kézfogó* – olvashattuk egy internetes újságcikk címében. Nem eljegyzésről szól a hír, egy muszlim férfiú nem fogott kezét a svájci hivatalnoknővel, így nem lett érvényes az állampolgársági esküje. *Kézfogó Düsseldorfban* – hangzik egy másik újságcikk címe, a mellékelt fotó pedig két menedzser kézfogását ábrázolja. *Igazgatói kézfogó* – így egy harmadik, ahol az iskolaigazgató oklevelet nyújt át a diákoknak. A kézfogó az 'eljegyzés, eljegyzési ünnepség' (ÉKsz 2003: 663), ám a felsorolt példákban 'kézfogás' értelemben használják az újságírók. *Cölibátusban él Linda!* Linda Hamilton, a Terminátor-filmek szereplője éli férfi nélkül (de nem 'papi nőtlenységben') az életét.<sup>19</sup> *Szó szerint száznyolcvan százalékos fordulatot vett egy keverék kutyus élete*

<sup>18</sup> A bombasztikus jelző használatában a bulvársajtó, különösen a sportrovatok, valamint a divat- és gasztromagazinok jeleskednek, vö. *bombasztikus szabadrúgásból, testedzés, csatársor, átigazolások, edzésterv; bombasztikus megjelenés, alak, nyári divat, mellkivágás; bombasztikus joghurtpanír, dinnyefagyi, recept* stb. „Nekem ez olyan, mint a fantasztikus” – felelte a hallgató órán, mikor a *bombasztikus karácsonyi ajándék* (újságcím) jelentéstartalmát értelmeztük.

<sup>19</sup> Ezt a hírt azokban a napokban többféle formában, de ugyanezzel a téves szóhasználatlal még négy bulvárlapunk adta tovább, a „forráskritika” tehát nem működött.

– írja egy újságcikk (száznolcvan fokos helyett). A *bácsi még nyolcvanon túl is nagyon energetikus* megállapítás, illetve a *kordonban tart* valakit (a kordában tart helyett) szintén a tévesen használt szavak, szólások csoportját gyarapítják.

A fenti esetek szótévesztései különféle okokra vezethetők vissza, gyakran elsősorban használójuknak a világról való nem megfelelő ismereteit, tudását tükrözik. Evellei (2009: 213) a téves szótalálások alcsoportjaként tárgyalja például az ún. malapropizmus jelenségét, amikor a beszélő – szintén hiányos tudásából fakadóan – egy szónak más értelmezést tulajdonít, és következetesen tévesen is használja. Ilyenkor a beszélő két, kisebb-nagyobb mértékben megegyező, ám különböző jelentésű hangsort kever össze úgy, hogy egyik hangsorhoz a másik hangsor jelentését társítja, és a kettő együttesen rögzül a memóriájában (vö. *Most nem tudom restaurálni a párbeszédet* [rekonstruálni]). Ez leggyakrabban az idegen eredetű szavak esetében figyelhető meg, például egyezik a szavak ritmusa, ehhez még részleges fonémamegfelelés, esetleg grammatikai hasonlóság is járul. (Míg a téves szótalálásnál a beszélő tudja, mit akar mondani, de valami oknál fogva nem tudja aktiválni a kívánt szót, a szótévesztésnél [bomba – bombasztikus, energikus – energetikus, kordon – korda] a jelentéspárok használóik mentális lexikonában téves jelentéssel rögzültek.)

## 5. Összegzés

A szólások – szóértékű nyelvi elemeink – „...szavakat helyettesítenek, egyszerű szavak helyett álló kifejezések, olyan nyelvi eszközök, melyek a természetes nyelv rendszerébe épülnek be, s melyeket bizonyos kommunikációs szituációban alkalmazunk” (Penavin 1979: 160). Ezek a frazeológiai egységek színesebbé, hangulatosabbá teszik mondanivalónkat, de használatuk élettartama attól is függ, érvényes-e, aktuális-e ma is a mögöttük álló tartalom. A szólások – akár egyéb proverbiumok<sup>20</sup> – szoros kapcsolatban állnak az életformával, szokásokkal, történelmi eseményekkel; ha megváltoznak azok a társadalmi-gazdasági és művelődési viszonyok, amelyben születtek, a beszélő számára halványul – vagy el is tűnik – a szólást alkotó szavak mögül a jelentés, fellazul a szerkezet. Így fordulhat elő, hogy a mentális lexikonból a két hasonló szó vagy szólás egyszerre aktiválódik, és mindkettőből kimondunk egy részt. Ezek a hasonló jelentésű, felépítésű szólások

---

<sup>20</sup> A proverbium terminust, ahogy a nemzetközi folklorisztika is, összefoglaló névként használom, nem csak 'közmondás' értelemben.

kontaminálódnak és az előbeszédben, illetve a kevésbé igényes médiában ebben a hibrid formában bukkannak fel. A megváltozott szólások között olyanok is akadnak, amelyek használata mára széles körben elterjedt, szólásvariánsként funkcionálnak (vö. *gátat szab; nem lehet egy lapon említeni*). A proverbiumfélék használata generációs kérdés is: a fiatalok az előnyelvi diskurzusokban már nem (vagy alig) használják, viszont – az autentikus, régebbi proverbiumok mintájára és ritmusára – új, szellemes, gyakran elferdített (be)szólásokat, szóláshasonlatokat alkotnak. Ezek az új „frazémák” idomulnak a kor mentalitásához: már nem tanítást, tanácsot közvetítenek, mint egykor például a gazdaregulák, nem évszázados bölcsességeket, ítéleteket fogalmaznak meg, céljuk inkább a meghökkentés, nagyotmondás, humoros tartalmak földézése (*Betakarlak, mint Moszkvát a hó; Elverlek, mint jégeső a termést; Bizzál istenben, és mentsél rendszeresen. Nekem pezsegsz, kicsi Plusssz?*). E (be)szólások jellemző vonása még a formagazdagság, több variációban léteznek, az internet világában könnyen terjednek, de hamar el is enyésznek; stílusuk, nyelvezetük szlenges, humoros, olykor durva, groteszk.

Szótévesztésről akkor beszélünk, ha az egymáshoz írásban és kiejtésben is közel álló szavakat (paronimákat) felcseréljük, egymás helyett használjuk. Erre – többek között – akkor kerülhet sor, ha (hiányos ismereteink miatt) mentális lexikonunkban tévesen rögzültek, esetleg elhalványult az eredeti jelentésük; a bulvármédiában történő gyakori előfordulásuk viszont stilisztikai igénytelenségről is tanúskodik. A felgyorsult életritmus, az életmódváltás (itt említhetjük az olvasási szokások megváltozását is), az internetes kommunikáció erőteljes térhódítása nagymértékben befolyásolja nyelvhasználatunkat. Az elektronikus médiából megismert átköltések, persziflázsok – alakjukkal – felidéznek még az eredeti proverbiumot, de többnyire híján vannak annak a képi megjelenítő erőnek, metaforikus tartalomnak, amelyet az eredeti hordozott (vö. Vak tyúk is talál szemet > *vastyúk is talál szemet*) – hívja fel rá figyelmünket Balog (2011).

A frazeológiai egységek, köztük az idiómák (szólások és közmondások) közösségi produktumok, s mivel egyúttal kultúrtörténeti dokumentumok is, kutatásuk interdiszciplináris megközelítést igényel (Rozgonyiné 2016). E felfogás jegyében is mondhatjuk, hogy a fent bemutatott kérdéskör elemzésében, vizsgálatában több nyelvészeti tudományág (pszicholingvisztika-beszédkutatás, antropológiai nyelvészet, szociolingvisztika, lexikológia, szemantika stb.) találhat továbbgondolásra érdemes kutatási területet; a publicisztika, a diáknyelv, a multimediális szféra pedig – miközben egy szólásból új értelemmel új



képet alkot – szinte kimeríthetetlen „táptalaját”, forrását nyújtja a nyelvi humornak: szójátékoknak, mémeknek.

## Irodalom

- Balázs G. 2020. Nem engedünk ötvenhatból. In: *Magyar Nemzet*. 2020. 05. 21. <https://magyarnemzet.hu/lugas-rovat/nem-engedunk-otvenhatbol-8145131/>. (Letöltés: 2020. 05. 21.)
- Balog L. 2011. Járt szólást a járatlanért el ne hagyj! *Édes Anyanyelvünk* 33/1. 4.
- ÉKsz. 2003. = Pusztai F. (főszerk.) *Magyar értelmező kéziszótár*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Evellei K. 2009. A téves szótalálás kiváltó okai. *Magyar Nyelvőr* 133. 209–223.
- Forgács E. 2005. *Nyelvi játékok. Kreativitás a viccekben, a reklámyelvben, a sajtónyelvben és irodalmi szövegekben*. Szeged: JGYF Kiadó.
- Gósy M. 2002. A megakadásjelenségek eredete a spontán beszéd tervezési folyamatában. *Magyar Nyelvőr* 126. 192–204.
- Grétsy L. 2018. Megbicsakló szólások. *Édes Anyanyelvünk* 40/1. 11.
- Kemény G. 2014. „Félreértett” idegen szavak. *Édes Anyanyelvünk* 36/2. 7.
- Minya K. 2004. Hibák, szólások, metaforák (Sajtónyelvi helyzetkép). In: Varga G. (szerk.) *Kommunikáció és nyelvhasználat*. Eger: Az Eszterházy Károly Főiskola Tudományos Közleményei. (Új sorozat, 31. köt.) 20–28.
- Ortutay Gy. (szerk.) 1981. *Magyar néprajzi lexikon IV*. Budapest: Akadémiai Kiadó. <http://mek.niif.hu/02100/02115/html/5-129.html>. (Letöltés: 2020. 05. 21.)
- Penavin O. 1979. A proverbiumokról. *Hungarológiai Közlemények* 11/39–40. 155–180.
- Rozgonyiné Molnár E. 2016. *Frazeológiai kaleidoszkóp. Tanulmányok a magyar szólásokról, közmondásokról*. Budapest: Tinta Könyvkiadó.

- Sulyok H. 2016. Nyelvhasználat – nyelvhelyesség – nyelvszokás. In: Annus G., Sulyok H., Tóth Sz. (szerk.) *Írások az anyanyelvi készségfejlesztéshez*. Szeged: Szegedi Egyetemi Kiadó, Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó. 81–106.
- Zimányi Á. 2006. *Nyelvhelyesség*. Eger: Eszterházy Károly Főiskola, Líceum Kiadó.